

Titel: BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1939-12-11)

Citation: "BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1939-12-11)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-1992_0005_033_Uldall_0280/facsimile.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

11 december 1939

Kære Uldall,

Tak for dit brev af 1/12, som jeg fik i forgårs; i mellemtiden har du forhøjbentlig faaet mit af 29/11.

Naar jeg skriver idag, er det fordi jeg er for optændt af Hensersaths forelæsninger til at tie: der er øjeblikke, som bekendt, hvor man maa "tale" med et fornuftigt menneske.

Jeg havde i anledning af hans forestaaende besøg allerede i september anskaffet og læst Artikulation, Stenering osv og maade til det resultat at det var en yderst tynd og kedsommelig kop te - hvilket forelæsningerne til fulde har bekræftet. Maaske du ogsaa husker en lille affære i kongresakterne, som jeg som redaktør har videt om, og som paa forhaand stillede mig noget en garde.

Men det, der har lænnet mig, er følgende: I fredags holdt han foredrag om "Die Silbe", hvorefter han isvrigt ogsaa, bl. a., havde talt i Lingvistikredsen torsdag aften. I Lingvistikredsen havde han erklæret, at det maatte forholde sig saaledes, at stavelens grænser paa forhaand kunde fastsættes ud fra ordets sædvanlige begyndelse og slutning, hvad han erklærede, at ingen nogensinde før han havde indset eller vidst. Det gik jeg naturligvis ikke alige meget til, mit indlæg i diskussionen kom til at dreje sig om helt andre ting (næmlig, at hans to lange kvantiteter i tysk er akcenter, hvis manifestation isvrigt paa den mest altsaaende maade ligner de litauiske akcenters). Men forelæsningen om "Die Silbe" gik - bortset fra en mangde udsagnsmask, som den taler aldrig under 2 timer, naar aldrig mere end 1/3 af manuskriptet igennem og fortæller anekdoter ind imellem, som de bedst kalder ham ind - ud paa at hævde, at stavelsen ikke kan betragtes som opbygget af vokal og konsonanter, men at stavelsen maa betragtes som en "Struktur", ud af hvilken man bagefter afleder begreberne vokal og konsonant. "Strukturen" gaar logisk forud for elementerne, som i virkeligheden er "Stücke" af "Strukturen". Og dette havde, hævdede han, alle bisherige Silbentheorien ganske overset. Han havde fundet paa det, inden han endda af den nye Gestaltpsychologie havde lært, at al metode skal være ganzheitlich.

Jeg gik hjem noget græs i masken og vidste ikke rigtig, hvad man nu skulde gøre. Thalbitzer erklærede, da M. var

1) den forelæsning paa universitetet.

gaaet, at han forstod ikke ret meget af dette synspunkt og maatte underskrive Menzeraths egne ord om, at det var yderst radikal; men Th. vidste jo nok, sagde han, at dette synspunkt læs "de herrer" (næmlig Le Père og undertegnede) noget mere. Ja, sagde jeg, jeg er ganske enig med Menzerath paa dette punkt, som De vil vide. Le Père grinede paa en ret utvetydig maade.

Senere aften fandt jeg til alt held et sættryk af "The Syllable as a Structural Unit" og sendte det til M. med et lille brev, hvorefter nogle linier hidsettes:

"Ich möchte Ihnen gerne für die Vorlesung über die Silbe ganz besondere Danken.....in welchem erstaunlichen Umfang meine Anschauungen zu den Ihrigen stimmen, werden Sie aus dem kleinen Sonderdruck ersehen, welchen ich sich beehren hier beizulegen." "Nærmere om den deduktive (= ganskeitliche) metode og om affiniteten mellem det sproglige og det lydige. "Es würde mich selbstverständlich sehr freuen, wenn wir noch Gelegenheit haben, uns darüber weiter zu verständigen. Nehmen Sie bitte diese Zeilen nur als einen Ausdruck für das grosse Interesse, mit welchem ich Ihre Ausführungen gehört habe - und auch als einen Ausdruck spontaner Freude über die weitgehende Übereinstimmung zwischen uns. "Nur auf die Wahrheit kommt es an, nicht aber darauf, wer recht hat" (Menzerath-de Lacerda S. 8)."

Men enden er ikke endda. I dag (mandag) da jeg kom til hans næste forelæsning, sagde han af sig selv intet. Jeg sagde saa, at han maatte undskyld, jeg havde besvaret ham med min skrivelse, hvortil han svarede: I hvertfald, det var forbeholdende, hvor vi stente overens, og det havde han ogsaa talt med Kollage Brøndal om. - Senere her M. ikke talt om det lille mellemværende, og jeg naturligvis heller ikke.

Men forelæsningsen idag hed "Was wir sagen und was wir hören", hvilket lidet lod mig, at den handlede om diftongens definition. Her, sagde M., kendtes der forskellige teorier, som alle var forkerte: nogle holdt paa at diftongen er 3 elementer (vokal plus glide lyd plus vokal resp. konsonant), andre paa at den er mange elementer (flere glide lyd), andre paa at den er eet element. (Jones' teori herte man intet om, Vacheks og heller, ligesom ingen fik at vide, at en fonetisk diftong undertiden kan være en struktural monofong.) Men M. vilde nu fremsætte den rigtige teori, som ingen hidtil havde fremsat: nemlig at en diftong består af 2 vokaler. Det er, sagde han, Columbus' ag, men for at lave det, man man som bekendt have et ag, og man saa selv være en Columbus (ikke daarlige, hva?). Diftongen maatte udlæses ganskeitlich af stavelsen osv, en slags tyk overrøttelse af Eldall 1938. - I forelæsningsen løb gjorde M. opmærksom paa, at alle hidtidige forskere havde brugt vokal og konsonant forkert: M. vilde nu som den første indføre at skelne mellem vokal og sonant, saa at man kunde have en konsonantisk vokal, hvilket ganske vist var uanede radikal, revolutionært og paradokalt, men nødvendigt og slående rigtigt.

Efter forelesningen (som gudskelev var den sidste) takkede le Père i en speech, hvis hovedsagde var le Père selv; der jo havde truffet M. paa internationale kongresser, i Rom, i Paris og i København,.....Specialt vilde Br., endog to gange i talens løb, takke M. for den helt nye og overraskende rigtige anvendelse af Gestaltpsykologiens metode paa stavelsens problem, hvorved dette vigtige problem utvivlsomt var blevet væsentlig gafført.

Paa lærerforelslet efter forelesningen vendte M. tilbage til sin epokegørende opdagelse af forskellen paa vokaler og sonorant, hvis vigtighed han vilde insisterne os, og som alle hidtil havde overset og forvædet. Ja, sagde le Père, det indgaa han nok var noget væsentlig nyt af meget stor vigtighed. Nu kunde jeg sgu ikke holde mig længere, men bemærkede kort og tørt: Diese Unterscheidung hat doch Brugmann als der erste aufgestellt, nicht wahr? le Père (strek ivrig): Ja ja, det var jo Brugmanns fortjeneste. M.: Nej, ikke Brugmann, men Sievers, men han generaliserede det ikke, han var inkonsekvent. (Jeg tilføjer: Det var M. ogsaa, for vel adskilte han vokaler og sonorant, som henholdsvis "general" dvs fonetisk og "funktionel", men konsonant brugte han forskelsløst i begge betydninger, ganske som Brugmann for over tyrratyve aar siden, om ikke endnu tidligere.)

Blot en lille tilføjelse til belysning af mordens metoder: I den forrige forelesning var han nemlig nok til en passant at betone vigtigheden af at overholde Saussures adskillelse mellem ouverture = løbevinkelen og aperture = afstandens mellem tunge og overmund. - I forelesningen idag paaviste han ved hjælp af geniogrammer, at enhver faldende diftong er en lukkebevægelse, og udraabte gang efter gang triumferende over forsamlingen, at hermed var den klassiske fonetik tilintetgjort, for man kunde have en faldende diftong ua eller ia (faldende betyder her intansitivfaldende), og i en saadan diftong kunde han bevise, at u og i, som ifølge den klassiske fonetik var de mest lukkede vokaler, er mere åbne end det følgende a og o, som ifølge den klassiske fonetik hører til de mest åbne. Det var paradokalt og revolutionært og radikalt, men kunde bevises, selv om det var erstaunlich. Her glæste M. saubart meget bekvent forskellen paa ouverture og aperture, som gerne ofres for en oratorisk effekt.

Man har ialt holdt tre forelesninger. Den første, som jeg ikke her har omtalt, var om "Das Fremdwort in Deutschen". Den var under al kritik primært i sine virkemidler, men tog norderlige kæglere i det velfyldte auditorium B. Dag efter erklærede både Th. og le Père uafsmægtigt af hinanden, at det var en problemrig og tankevækkende og meget lærerig fremstilling. Kære Uldall, den var ganske som Brøndums artikler i Nationaltidende, blot med daarligere vittigheder (af typen: "Das französische Lehnwort Rentier könnte man doch nicht 'r n t:r aussprechen, denn dadurch wäre der gute Mann in

eine falsche zoologische Klasse eingereiht.")

Se det var nu det. Han bliver her lige til påsøndag, og paa torsdag kommer han rimeligvis i Lingvistikredsen til Frk. Fischer-J.'s referat af de to fonologiske hovedværker.

Da han man forhaabentlig snart faa Fred. Ingergen skal jeg til julefest i den Franske studentforening Le Coo, onsdag i Filologisk samfund til et foredrag om Adratiske navnproblemer af en svensker, hvortil Lingvistikredsen er indbuist (medens Filol. samfund derimod ikke indbed Lingvistikredsen, da Holger Pedersen for nylig holdt foredrag), torsdag som sagt i Lingvistikredsen. Mine forelæmninger har jeg nu fordoblet for et nyt stoffet igennem; der er fem timer tilbage, og paa den skal jeg gennemgaa: D. Jones, Sapir, behavioristerne, Fragerakolen, Gemelli-Bastoni og Edrner samt Knesematikken. Frage nuur nicht etc. Jeg glæder mig som et barn til at faa det overstaaet.

Jeg skrev egentlig især dette brev for at foreslaa dig at sende Menzerath et sættryk af "On the structural interpretation of diphthongs", hvis du har set endnu, hvad der vilde fryde mig. Adresse som bekendt Ethnologisches Institut der Universität, i Konvikstrasse, Bern a. N. Det er for gult, at manden ikke sender Proceedings fra den kongres, han selv var med til. I hvert fald vilde jo enhver anden, der holder gæsteforelæmninger, i forvejen stille fingrene lidt i jorden og lugte hvor man var. Naar jeg optraeder i udlandet, har jeg altid i forvejen nøje set mig ind i, hvilke særlige dyr der findes i den respektende by, og hvad de har skrevet. Det virker ogsaa belevet, hvilket i hvert fald ikke kan siges om det modsatte. Jeg gaa vide om nogen af de lære danske kolleger saer hvad det er der er foregaaet.

Det vil interessere mig at vide, om du faar mine breve, og i saa fald hvor hurtigt de naar frem. Den modsatte vej synes der ogsaa ikke at være nogen vanskeligheder.

Antagelig kan jeg passende i nærværende brev ønske dig og din kone en glædelig jul og et godt nytår.

Hils Catford, hvis han kan huske henhønden.

Min hengivne

P.S. Et sociologisk materiale er et hierarki, af hvis førstegradsderivater et hvilket som helst tillader en videregående i klasser definerede ved indbyrdes relation, saaledes at [forhælden mellem] samtlige individer i samtlige disse klasser er [funktion af] af en forskel mellem individer under et andet førstegradsderivat. Med andre ord: Et sociologisk materiale bestaar af konstante, definerede ved tegnfunktionen. Det er Kolumbus' M. Metaglossermerne er de sidste klasser definerede ved indbyrdes relation.

Tilslutning til dit brev af 1/12.

mitabe
(ind. af de
er funktionen)